

Barnmorskorna

Av Mass Elisabet Larsson

När ett barn skulle födas tillkallades om möjligt en hjälpkvinna att bistå den födande modern vid förlossningen. Det var jordemodern, jordgumman, jordkvinnan eller, som hon kunde kallas i Dalarna, ljusmor eller ljusan. På Malungsmål blev ordet 'jö`så' vilket i OÖD förklaras som "kvinna som biträdde vid förlossning". En förklaring till ordet lyder att "hon lyste med ett ljus på barnet för att undersöka det, se till tecken och om det var livsdugligt". Ordet barnmorska eller barnamoderska som man sa till en början (1500-1600-talen) kommer från tyska Bademodersche, "badgumma, hon som tvättade det nyfödda barnet". Jordemoder förklaras som den som efter födelsen först lägger barnet på marken (jorden) för att se om det skrek ordentligt; efter undersökningen avgjorde hon om det var livsdugligt eller inte.

Utbildning till barnmorska i Sverige

Kyrkan var först med att i ett officiellt dokument visa intresse för hur en jordemoder borde agera för att "styrka barnaföderskan med trösteliga ord så att denna lättare skulle kunna uthärda förlossningens vända och fara." Detta skedde i Laurentius Petri kyrkoordning 1571. 1663 bildades Collegium medicum (blivande Medicinalstyrelsen) och den myndigheten skulle bl.a. se till att de som ville sig "bruka låta" för jordegummor och barnmorskor skulle vara förståndiga och vana vid "sådant verk" och de skulle vara gudfruktiga, ärbara och försiktiga. I Kongl. Mai:ts Kyrkio-Lag och ordning 1686 var kraven att vara gudfruktig, ärlig och nykter – och kunna förrätta nöd-dop när så behövdes.

Samma år, 1686, utfärdade Stockholms magistrat en förordning för stadens barnmorskor där de bl.a. blir underställda stadsläkaren och för första gången ställs nu krav på utbildning av barnmorskan, hon bör gå som lärling i fyra år hos en erfaren barnmorska och därefter svära ed. 1688 ställs dessutom krav på examination efter de fyra årens lärlingstid. Det bildas ett barnmorske-skrå. 1711 kommer det första svenska barnmorskereglementet vilket kommer att bli grundläggande för alla följande reglementen. Det gäller fortfarande bara Stockholm. Reglementet av år 1777 däremot gäller för hela landet, för alla Sveriges

socknar. Hemförsamlingen ska bekosta utbildningen av sin blivande barnmorska. De som antas till barnmorskeutbildningen ska fortfarande vara "Gudfruktiga, ärbara, sedliga och nyktra personer" men de ska dessutom "väl kunna läsa och skriva"; efter utbildningen ska eden sväras inför Stockholms magistrat. Utbildningen är på två år och fortfarande ett lärlingssystem. Undervisningen skedde i det nyöppnade Barnbördshuset i Stockholm. Examination och svärjande av barnmorskeeden avslutar utbildningen.

1819 års reglemente förordar att alla Sveriges socknar ska anställa utbildad barnmorska. Skräväsendet upphör. Staten betalar nu utbildningen som är på två terminer (eller fler alltefter elevens "större eller mindre fattningsgåfwa och läraktighet"). *Handbok för barnmorskor* skriven av läkaren Pehr Gustaf Cederschjöld utkom 1822, en utmärkt bok som kom att användas i många upplagor framöver. Nu skulle barnmorskan även lära sig vaccinering, åderlåtning och "sättande av blodiglar" liksom hantering av lavemang och bad. Det blev förbjudet att anställa andra än utbildade barnmorskor. När komplikationer i förlossningen inträffade skulle barnmorskan kalla på och rådgöra med läkare, att själv använda "instrumenten" var strängt förbjudet. Det fungerade kanske i de större städerna men på landsbygden fanns sällan läkarhjälp att tillgå. Doktor Cederschjöld insåg problemet och utverkade med "Kungl. Maj:ts nådiga medgivande" att barnmorskor som under elevtiden särskilt utmärkt sig för "sedighet och skicklighet i yrket samt äga erforderliga fysiska krafter" kunde få gå en tre månaders instrumentkurs (användande av förlossningstång och "skarpa" instrument). Anna Svensdotter från Dala-Järna blev den första som 1829 klarade instrumentexamen. Sverige var först i världen med att låta barnmorskor utföra sådana operationer.

Nästa gång reglementet förnyades var 1840. Undervisningen är kostnadsfri men nu kan 12 elever från landsorten även få friplats vad gäller husrum och levnadsomkostnader i staden. Den barnmorska som fått en friplats förväntades återvända till hemförsamlingen och ta tjänst där. Om instrumentförlossning har ägt rum måste barnmorskan lämna rapport om denna till provinsialläkaren "på orten" (som kunde vara många mil bort). Barnmorskan ska, särskilt på landsbygden "söka befordra förtroende till skyddskoppor" och se till att de barn hon förlöst blir smittkoppsympade under sitt första levnadsår.

I 1856 års reglemente åläggs barnmorskan även ”vården av späda barn”. I praktiken har hon naturligtvis alltid tagit hand om såväl mor som barn men nu finns för första gången även barnavården på pränt.

En stor fara och fasa var barnsängsfebern som inte sällan drabbade de nyförlösta kvinnorna, ofta med dödlig utgång. Kvinnorna drabbades av infektioner genom bristande renlighet, man kände inte till hur smittämnen överfördes. På 1880-talet hade dock antiseptiken slagit igenom. Genom användande av bakteriedödande ämnen minskades barnsängsfebern till mycket låg nivå. I regler för barnmorskor 1879 anmodades barnmorskan att alltid vara försedd med karbolsyra för handtvätt. Syran skulle finnas på varje apotek i Sverige – men barnmorskan fick själv stå för kostnaden. För att kunna ha kontroll över att föreskrifterna följdes införde Medicinalstyrelsen 1891 en tryckt dagbok där efter varje förlossning skulle antecknas vilket desinfektionsmedel som använts samt andra data om mor och barn. Dagböckerna samlades in och kontrollerades av provinsialläkaren.

1887 avskaffades barnmorskeeden där barnmorskan skulle svära inför Gud att hon skulle sköta sitt uppdrag – och därmed upphörde kopplingen till kyrkan.

1893 bildades intresseorganisationen Svenska Barnmorskeförbundet.

1907 års reglemente innehöll inga stora förändringar. Nytt är dock att repetitionskurser för äldre barnmorskor anordnas. 1908 kom den lag som stadgade skyldighet för varje lands- och stadskommun att anställa barnmorska med fast lön.

1917 togs vaccinationsrätten som funnits sedan 1700-talet, bort från barnmorskorna. Smittkoppsymptomen blev nu läkarens uppgift men barnmorskan skötte kontrollen av de nyvaccinerade.

1919 infördes begreppet distriktsbarnmorska och denna hade skyldighet att tjänstgöra endast inom sitt distrikt (tidigare var hon skyldig att komma till vem som än kallade på henne). En nämnd inom landstinget har nu högsta ansvaret.

Ny undervisningsstadga utkom 1921. Utbildningen omfattar nu två år med teoretisk och praktisk undervisning, ett krav som

Barnmorskeförbundet länge framfört. Undervisning i spädbarnsvård införs också. Undervisningen är kostnadsfri och därtill får ”varje elev på statens bekostnad fri bostad och fri kost under tiden för den teoretiska undervisningens bedrivande.”

1953, grundläggande sjuksköterskeutbildning krävs för att få bli barnmorska.

Smittkoppsvaccinering

Smittkoppsvaccination kom till Sverige redan 1801 men mottogs med viss tveksamhet. Officiellt anbefalldes vaccinationen i ett cirkulär 1804 från Kungl. Maj:t till landshövdingeämbeten och domkapitel vilka beordrades övervakning och verkställande av vaccinationen; denna var dock ännu inte obligatorisk vilket den blev först 1816. Den kyrkliga organisationen som ju nådde hela riket användes för att få vaccinationen införd. Kyrkoherden i varje socken ålades att informera om och se till att vaccinering utfördes; själva ympningen skulle utföras av klockaren. 1816 års reglemente fastställde att det var obligatoriskt att vaccinera alla barn före två års ålder och att alla som var äldre än två år och som varken haft naturliga koppor eller blivit vaccinerade skulle låta vaccinera sig. I städerna kom provinsialläkarna att utse och granska vaccinationsföreståndare medan den rollen på landsbygden innehades av kyrkoherden. Vaccinationsföreståndaren (ofta klockaren) utsåg i sin tur lämpliga vaccinatörer – som ofta kunde vara barnmorskan.

I Malung infördes smittkoppsvaccinering redan år 1804! Teologie studerande Daniel Godenius (son till kyrkoherden med samma namn) genomförde vaccinering av 79 barn detta år. Man får förmoda att han träffat på vaccineringskonsten under studierna i Uppsala. Ytterligare minst 200 barn vaccinerades ”frivilligt” de kommande åren fram till att smittkoppsvaccineringen blev obligatorisk 1815/1816.

Barnmorskorna i Malung

I sockenstämman 1835 diskuterades behovet av att en utbildad barnmorska skulle anställas i socknen. Frågan avslogs men den kom ständigt upp igen. År 1849 bestämdes äntligen att ”en bondhustru i socknens mitt borde utbildas med anslag från socknen. Lim Hans Hanssons hustru i Lillmon valdes här till och tycks ha varit socknens

första utbildade barnmorska. Hon skulle vara behjälplig vid svårare förlossningar. Vid normala klarade säkerligen jordemodern på plats detta”. Hustrun i fråga var Anna Persdotter (1815-1866) från Hole som sedan 1836 var gift med Lim Hans Hansson (1810-1858). Familjen fick 7 barn mellan åren 1837 och 1858. Jag kan dock inte hitta några uppgifter om **Anna Hansson** (född Persdotter) i matriklarna från Barnmorskeläroanstalten i Stockholm. Anna var alltså 39 år gammal när hon fick sin tjänst. Några journaler över förlossningarna fördes inte, de nyfödda barnen rapporterades till kyrkan och fördes in i födelse- och dopbok. Inte mycket är känt om hennes arbetsliv fram till 1865 när hon råkar ut för en fallolycka och inte kan arbeta längre. På kommunalstämman den 12 februari 1865 rådgjorde man om vad man skulle göra ”för att avhjelpa den rådande förlägenheten” som man råkat i genom ”barnmorskans iråkade opasslighet”. Man föreslår t.o.m. att ”Provincial Medicus Westman” som väntas till socknen (från Nås) ska besöka henne och bedöma vad som ska göras. Doktorn träffade Anna och ansåg att skadan nog kunde ”avhjelpas” men socknemännen fann det ändå säkrast att försöka få en vikarie och barnmorskan i ”Jerna” skulle tillfrågas. På nästa kommunalstämma den 20 februari beslöt man att snarast ansöka hos Kongl. Sundhetskollegium om att få kostnadsfri undervisning för en elev i barnmorskekonsten – och att pålysa detta nästa söndag (i kyrkan) för att alla som ville ägna sig åt detta kall skulle få tillfälle att anmäla sig. – Barnmorskan i Dala-Järna åtog sig vikariatet i Malung och avlönades med kommunala medel. Anna Hansson fick behålla sin lön med hälften betald av kommunalkassan och andra hälften av ”sockenkassan”. – Anna Hansson repade sig aldrig utan avled 9 augusti 1866, 51 år gammal. Dödsorsaken är dock ’Lungsot’ enligt Dödboken.

Intresset för att få utbilda sig till barnmorska resulterade i sju sökande. En av dem var ”barnmorskedotern Anna från Lillmon”. Kommunalnämndens val stod mellan henne och en annan kvinna men sedan Anna kunnat visa betyg i såväl räkning och skrivning som läsning och hon dessutom har ”en läslig och flytande stil” blir hon uttagen. Sedan hennes bror Hans Hansson intygat att ”hennes Lärdom kommer icke att drabba socknen något” (ekonomiskt) skickas ansökan om att få bli frielev i Stockholm till hösten.

Anna Hansdotter var född 8/11 1845 som tredje barnet i syskonkullen. Genom att studera kyrkböckernas noteringar kan man ta del av hennes

alltför korta liv. Föräldrarna var alltså bonden Lim Hans Hansson och barnmorskan Anna Persdotter på Limgården i Lillmon. Där fanns storasyster Brita (f. 1837) och brodern Hans (f. 1840). Ytterligare 5 systrar föddes, varav en dog några månader gammal. Yngsta systemen Ingeborg föddes 27/4 1858 och 5 juli samma år avled fadern Lim Hans, bara 47 år gammal. Dödsorsaken anges ej i Dödboken. Änkan Anna stod nu ensam med 7 barn, varav det yngsta bara 3 månader gammalt. Dottern Anna var nu 15 år och konfirmerades (gick till sin första nattvardsgång) 7/11 1858. Därmed räknades hon som vuxen. Sakerligen hade hon redan viss erfarenhet i förlossningskonsten genom de många syskonen som fötts i hennes eget hem. Kanske fick hon assistera sin mor vid andra förlossningar i bygden. Modern Anna dör som sagts ovan i lungsot 1866. Anna Hansdotter antogs som frielev vid Barnmorskeläroanstalten i Stockholm och skrevs in 1 april 1865. Studierna gick bra och med högsta betyget 'Berömlig' får hon sin examen 23/6 1866. Hon tog även tilläggskursen och avlade Instrumentexamen 21/7 1866. Åter i Malung upplästes den 9 september hennes examensbetyg för kommunalstämman. Hennes löneanspråk, nämligen "400 Riksdaler i ett för allt eller 300 Riksdaler och 6 famnar ved och husrum med kök", kan man inte gå med på men Anna lovar att tills vidare arbeta i ett halvår. Den 14 oktober har man kommit fram till ett kontrakt som båda parter är nöjda med:

1/ 350 Rdr i årslön med början 1867, utbetalning 1 juli och 31 december. 2/ Barnmorskan åtar sig vaccineringsen i socknen, 25 öre av föräldrarna till varje vaccinerat barn. 3/ "Socknemännen förbehåller sig att barnmorskan alltid har sitt hem emellan kyrkan och de närmare kyrkan belägna byarna å endera sidan om elfven". 4/ Barnmorskan ska alltid vara försedd med "den för barnaföderskor behöfliga medicinen" (som barnaföderskan själv betalar för eller, om denna är "utfattig" kommunen betalar för); detta ska gälla även när hon anlitas för annat såsom koppning, åderlåtning eller "i något annat afseende någon betjenar". 5/ Kontraktet ska gälla i 5 år med 1 års uppsägningstid så att man ska hinna anskaffa en ny barnmorska. – Dessutom får Anna Hansdotter 50 Rdr "såsom någon ersättning för den kostnad hon haft för att genomgå sin lärokurs".

I protokollen finns bara ytterligare tre noteringar om Anna: i mars 1868 får hon tillåtelse att i slutet av maj vara i Transtrand hos kyrkoherde Glanzbergs hustru vid dennas nedkomst. Året 1869 får Anna Hansdotter "belöning för nit vid vaccinationens befrämjande". Pengarna till

belöningen får man ihop genom att en söndags kollekt i kyrkan avsätts för detta ändamål! I juli 1869 ber Anna om ekonomisk hjälp från socknemännen för att till sig själv söka läkarhjälp till vilket hon saknar medel. Hon får ett förskott på sin lön. – Anna gifter sig 17/12 1869 med handelsbokhållaren Jonas Persson från Sillerö. Den 12 mars 1870 dör hon i lungsot, 26 år gammal!

Man kan ana ett visst kaos i socknen. Även den nya barnmorskan är död och en ny måste hittas. Några egna barn hade den avlidna inte hunnit få men hon efterlämnade unga systrar som ju var föräldralösa. Ingeborg, den yngsta var bara 12 år. Vid januaristämman 1870 avhandlas bl.a. frågan om understöd till ”yngsta dottern efter aflidna barnmorskan Anna Hansson”. Pell Per Andersson menar att det inte är omöjligt att någon av hans närmaste anhöriga i sitt hem kan ta emot henne ”mot någon ringa afgift”. Det blir i Pell Pers eget stora hushåll i Hole som ”flickan Lim Ingeborg Hansson” tas omhand. Med tiden benämns hon ”pigan” och hon blir kvar ända till 1880. – En vikarierande barnmorska har tydligen snabbt satts in men det framgår inte av protokollen vem hon är. I juni anställs hon på 5 år med en årslön på 250 Rdr och fritt husrum i Tingshuset – med villkoret att hon ska ”ådagalägga ett oförvitligt uppförande”. Efter förra barnmorskan inköptes för socknens räkning ett antal instrument som överlämnas till den nuvarande att begagna ”mot villkor att vid afyttring återställa i oskadat skick eller ersätta vad som blivit skadat”. Kökskammaren i Tingshusets nedre våning skulle ställas i ordning åt barnmorskan. I maj 1875 beslutar stämman att hon ska få ”skjutspengar” för sina resor i vaccinationsärenden i socknen.

I kommunalprotokollen namnges som sagt inte den vikarierande barnmorskan men av en Provinsiälläkarberättelse kan man se att det var den nytexaminerade **Anna Eriksson**, f. 1844, vilken tagit sin instrumentexamen 1869 som avses. Efter sitt vikariat tycks hon ha verkat som enskilt praktiserande barnmorska i Malung under många år famåt. I Sjögrens *Frögeliusättlingar* kan läsas att hon var Anna Christina Bergman, f. 20/9 1844 i Falun, dotter till smältaren Hans Bergman (f. 12/5 1806 i Sundborn) och Lisa Ersdotter Thorslund (f. 1/2 1809 i Falu Christine). Hon var sedan 12/5 1872 gift i Malung med Lisola Lars Eriksson, som var född 15/8 1849 och dog redan 1893. Maken var handelsbokhållare hos N G Ericsson. Sonen Erik föddes 1874. Familjen var bosatt i Myckelbyn där dock ”hemmet ödelades

vid den stora Myckelbybranden 1892 26/3.” Sjögren avslutar med orden ”hustrun var under många årtionden barnmorska i socknen.” I Provinsialläkarberättelsen för 1896 kan man se att Anna Eriksson har slutat sitt arbete under året. Hon levde ända till 14/11 1931.

Tre kvinnor har hos nämnden anmält intresse att ”lära förlossningskonsten”, nämligen Göllo Anna Olsdotter i Grimsåker, änkan Brita Olsdotter i Myckelbyn och Britt Karin Nilsdotter i Hole. Sockenstämman menar att det kan komma dem väl till pass i framtiden. – Inget av dessa tre namn återfinns dock i Barnmorskeläroanstaltens matriklar fram t.o.m. 1886. Ingen av dem fullföljde tydligen sina planer på utbildning till barnmorska.

I matrikeln återfinns däremot en **Maria Larsson**, f. 13/3 1841 i Malungs socken, ogift, ”skrifver bra, läser bra”; inskriven 1 april 1871, uppgifter om att hon var frielev men även ”betalande elev”. Hon fick betyget ’Godkänd’ i avgångsförhöret i december 1871 och tog sin instrumentexamen i juli 1872. Något tycks ha inträffat varpå hon får en tillrättavisning för ’försumlighet’ av Sundhetskollegium på hösten 1871. Av någon anledning omexamineras hon i juni 1872 och får då betyget ’Berömlig’ (högsta betyg). – När den tjänstgörande barnmorskan i Malung på våren 1873 begär löneförhöjning vilket kommunen avstyrker, anmäler sig Kapla Marit Larsdotter i Grimsåker att för den befintliga lönen ”blifva till församlingens barnmorska antagen”. Denna Kapla Marit är identisk med Maria Larsson! Ordinarie barnmorskan beslutar dock att fortsätta med sina gamla lönevillkor (men med tillägg av en ömsesidig uppsägningstid på 6 månader). – Kapla Marit flyttar till Venjan och innehar aldrig någon barnmorsketjänst i Malung.

I Inskrivningsboken för år 1870 hittar vi den ogifta Ry Brita Larsdotter, f. 13/10 1841, från Malung, betalande elev. Av någon anledning blir hon ”skild” från Barnmorskeläroanstalten, det vill säga hon måste sluta. Av en händelse såg jag i ”Utflytningsboken” att hon flyttat till Motala 1872.

1876, den 1 april, skrevs **Danils Anna Persdotter** från Malung in vid Barnmorskeläroanstalten i Stockholm. Hon är enligt matrikeln född 18/3 1854, ogift, ”läser och skrifver bra”, hon var ”elev med egen kost”. I avgångsexamen i Allmän förlossningskonst blev hon ’Godkänd’ 22/12 1876, Instrumentexamen 8/8 1878. I en anmärkning kan man

läsa: Antogs åter, frielev, ”omexaminerad 22/12 1877 Berömlig”, därav förklaras det sena datumet för instrumentexamen.

Anna Persdotter kom ifrån Västra Utsjö. Gårdsnamnet var Danils. I Husförhörsboken 1855-1865 står det 'Bränd' men det är överstruket och 'Danils' skrivet ovanför. Föräldrarna var Per Larsson f. 1823 och Brita Half.dtr f. 1822; de var gifta sedan 1846. I gården bodde också fadern tillika svärfadern Lars Persson (f. 1782) fram till sin död 1867. 9 barn föddes mellan åren 1847 och 1868, först 6 flickor och sedan 3 pojkar. Anna var tredje barnet. Hon deltog i sitt första husförhör 6 år gammal 1860. Hon gick till sin första nattvard i maj 1870. – Inför sin ansökan till barnmorskeutbildningen begär och får hon ett 'Frejdintyg' från kyrkan. På en för ändamålet färdigtryckt blankett har ifyllts att ”Bonddottren Danils Anna Persdotter från W. Utsjö by född i Malung 1854 (femtiofyra) d. 18/3 eger god kristendomskunskap och är oförhindrad att begagna H. H. Nattvard samt åtnjuter medborgerligt förtroende” och detta intygas ”Malung den 20 Mars 1876 C.A. Humble, v. Pastor”.

Anna Persdotter fick sin första tjänst i Venjan och arbetade där 1/7 1877 till 16/3 1878. Från den 19 augusti samma år och fram till sin pensionering 40 år senare uppehöll hon sin barnmorsketjänst i Malung! På kommunalstämman i oktober 1877 antogs Anna Pettersson, som hon kallas här, till ”församlingens barnmorska” och lönevillkoren sattes:

årlig lön på 300 kronor, 8 famnar ved till ett värde av 50 kronor (som kan utökas vid behov). Man vill inte besluta om något bestämt belopp för varje förlossning utan hoppas att familjerna ska lämna ett frivilligt bidrag. Ett rum i Tingshuset ska göras beboeligt för barnmorskan. En ömsesidig uppsägningstid på sex månader beslutas också. – Barnmorskan Anna gifte sig 1880. Den 5 juli vigdes hon vid skräddaren Lissdanils Mats Larsson som bedrev skrädderirörelse med två gesäller. Han var även kyrkvård under många år. 1918 drabbades han av Spanska sjukan och dog 1920 i sviterna av den. Tre barn föddes i familjen, Hulda (17/1 1881-11/5 1957), Sofia (10/10 1882-29/10 1942) och Samuel (25/8 1885-10/6 1938). Döttrarna gifte sig aldrig och de förblev Malung trogna. Samuel fick studera och avlade studentexamen 1907, fick tjänst inom Postverket, tog namnet Dahnell, gifte sig och flyttade till Örebro, fick tre söner, Mats (1924-2007), Rune (1925-) och Stig (1926-1970). Det är genom Rune Dahnell jag fått ta del av hans farmors historia. – Familjen bodde från 1883 i Tingshuset i tre rum på andra våningen – i lokaler som tidigare brukats som postkontor. Västerdalarnes Telefonaktiebolag var

*"Backbyn" Målning av Hed Olof Olsson 1907
Den gula byggnaden mitt i bilden är Buskgården.*

också inrymt i Tingshuset och att det fanns telefon där passade naturligtvis bra för barnmorskan. 1902 flyttade familjen till Buskgården i Backbyn vid Flottbrons, och senare Hängbrons, östra fäste. 1897-1902

hade Lissdanils Mats låtit bygga om boningshuset efter ritningar av Per Henriks till ett för tiden modernt och vackert hus.

Till utrustning av barnmorskeväskan får Anna överta föregående barnmorskors instrument. Bland efterlämnade handlingar finns de köpehandlingar från 1870 som berörde "Barnmorskan Anna Hansdotters Sterbhus" angående försäljning av hennes instrument till kommunen. Här kan man se att följande objekt ingick:

"1 st. Koppinstrument med 1 glas; 1 st. Förlossningstång; 1 st. Borr Hake jemte Krok; 1 st. Spruta; 3 st. Åderinstrument; 4 st. Kateter; 2 af Nysilfver."

Dessa "instrument" måste alltid finnas med vid varje tjänstebesök som barnmorskan gjorde. På kommunalstämman januari 1882 "uppdrogs åt Pell Per Andersson i Hole att hos Instrumentmakare Stille i Stockholm ombesörja reparation af förlossningsinstrumenten, samt beställa nya om de gamla anses odugliga, liksom att beställa en till instrumenten passande låda." Barnmorskan rapporterade födslarna till kyrkan men det fanns ännu inget krav på journalanteckningar vid själva förlossningen. Sedan antiseptiken införts 1879 kom dock regler som krävde att barnmorskan måste ha med sig och använda karbolsyra för handtvätt och från 1881 blev det därför i Sverige obligatoriskt med barnmorskejournals ("barnmorskedagböcker"), delvis för att kontrollera att hygienreglerna följdes. Provinsialläkaren lämnade ut en förtryckt "dagbok" där barnmorskan skulle fylla i uppgifter kring mor och barn vid förlossningen och vilka antiseptiska medel som använts. Läkaren kontrollerade sedan dagboken ("vid behov", årligen eller när den var fullskriven), därefter rapporterade denne till 1:e provinsialläkaren som i varje län sammanställde årliga rapporter över "tillståndet i länet" - vilka slutligen inrapporterades till Medicinalstyrelsen. Från 1886 hade Malung egen provinsialläkare, dessförinnan hörde socknen under Nås distrikt. Dessa barnmorskedagböcker finns bevarade vid Landstingets arkiv. I Annas dagböcker från 1881 till oktober 1892 kallas hon märkligt nog Anna Persdotter trots att hon sedan juli 1880 är gift; tiden därefter är hon **Anna Larsson**. Karbolsyran betalades troligen till en början av barnmorskan själv men i mars 1887 beviljade stämman barnmorskan rätt att på kommunens bekostnad ta ut behövlig mängd på apoteket. Anna Larsson kom att inneha sin barnmorsketjänst i över 40 år. Efter 25 år beslöt kommunen att man skulle söka och bekosta Kungliga Patriotiska Sällskapetets medalj för att hon "synnerligen nitiskt och plikttroget samt till allmän belåtenhet skött sin barnmorsketjänst inom denna kommun i

öfver 25 års tid". Under våren 1904 behandlade nämnden och stämman ärendet och i september samma år beviljades hon "den mindre medaljen i guld" för 26 års lång och trogen tjänst.

Anna engagerade sig tidigt i vaccinationen i socknen. Vid sockenstämman i april 1879 avslogs "Klockarens" (den hittillsvarande vaccinatörens) begäran om förhöjt arvode. "I följe häraf upplästes från Barnmorskan följande: jag får härmed anmäla mig som kandidat till vaccinatörska för Malung såvida socknen behagar bevilja mig följande villkor:"

Därpå följer 6 punkter med noga utformade krav. 1/ betalning för varje utförd vaccination 25 öre (som förut), 2/ "för hvarje resa som måste göras till Yttermalung, Öje, Fors och det ena året till Wallerås och det andra till Gärdås eller Gägra betingas fri skjuts för mig och den qvinna som måste medfölja med sitt barn som är ympadt och har duglig vaccin att taga ut". 3/ till Finnmarken finns ingen väg utan vederbörande får komma till Socknen eller Yttermalung med barnen, 4/ Socknen skall ombesörja "att jag i behörig tid får vaccin att börja med". 5/ Socknen skall bistå med blanketter för vaccinationsprotokoll som barnmorskan skall skriva och redovisa, 6/ "I händelse jag blir antagen till vaccinatris så gäller detta kontrakt så länge jag kan och förmår att nöjaktigt betjena socknen härmed."

Danils Anna Persdotter blev antagen till "Församlingens vaccinatörska" efter ett enhälligt ja av församlingen. Anna kom att sköta vaccineringen med sådan "ådagalagd nit och skicklighet" att hon får penningbelöningar åren 1887 och 1899, att hon 1910, då har hon vaccinerat 4367 barn, av Förste Provinsialläkaren föreslås få en belöning och en sådan *Belöning för vaccinationens befrämjande* får hon i form av en silvermedalj som utdelas i Malungs kyrka midsommardagen 1912. En ny lag 1916 tog bort vaccinationsrätten hos barnmorskorna; från 1917 var det läkarens roll att vaccinera men barnmorskan kontrollerade resultatet. I mars 1909 när Anna är 55 år gammal anmäler kommunen, på hennes begäran, henne "till inträde i Riksförsäkringsanstaltens pensionsanstalt för äldre barnmorskor". Sedan 6 år tillbaka har hon 500 kr i årlig lön plus en ersättning för varje förlossning och utifrån den lönesumman ska kommunen nu betala in avgift så att hon kan få en pension på 100 kronor årligen när hon uppnått pensionsålder. – I början av 1900-talet infördes repetitionskurser för barnmorskor. På kommunalstämman i december 1899 beviljades att avlöna en vikarie när Anna skulle gå

repetitionskurs, okänt om den genomfördes. I slutet av 1914 genomgick hon en två veckors repetitionskurs i Stockholm. Denna kurs infördes i 'Barnmorskebrevet', den examens- och legitimationshandling som barnmorskor fick efter avklarad examen. Barnmorskedagböcker för Anna Larsson finns för tiden 1881-09-17 till 1921-02-11. 1921 slutade alltså Anna Larsson sin långa tjänstgöring i kommunen och beviljas från 1 juli en pension på 450 kronor per år. Hon hade anhållit om 600 kronor vilket motsvarade lönen men beviljades endast $\frac{3}{4}$ av denna.

Anna Larsson avled vid 82 års ålder den 7 januari 1936. Ortstidningen skriver: "Hon skall i bygden länge minnas som en ytterst plikttrogen, dugande och samvetsgrann personlighet, vilken ej skydde någon möda för att kunna stå till hjälp."

Följande tre barnmorskor återfinns i matriklarna:

Vid Barnmorskeläroanstalten i Stockholm examinerades 23/12 1882 **Gös Karin Eriksson**, ogift, f. 18/9 1858 i Malung. Hon får högsta betyg i Förlossningsläran och tar instrumentexamen 29/3 1883. Enligt kyrkboken är hon dotter till Jös Erik Persson och Brita Matsdotter i Grimsåker. Hon tycks inte ha arbetat som barnmorska i Malung framöver.

Brita Pettersson, ogift, f. 9/1 1857 i Malung, godkänd i Allmän förlossningslära 20/6 1885 men ingen instrumentexamen. Hennes vidare öde är okänt.

Elin Eliasson, ogift, f. 7/7 1860 i Malung, 'Berömlig' i förlossningslära 21/6 1886, instrumentexamen 25/9 1886. Hennes öde är också okänt.

En tragisk historia kan kanske anas bakom följande protokollsutdrag. Vid kommunalstämman i december 1890 "beviljades barnmorskeeleven **Anna Berggren** från Öje ett räntefritt lån å 200 kronor mot borgen att lånet är tillfullo inbetaladt inom åtta år från förbindelsens datum, att lånet årligen amorteras med femtio kronor hvarom början göres först ett år efter det att låntagaren tillträdtt plats ...". Några pengar kommer tydligen inte in för i mars 1896 bestämdes "att Kommunalnämnden skulle vidtaga åtgärder för indrivande af lånet till barnmorskan Anna Berggren." Annas namn finns bland de sökande till Tyngsjös första barnmorskebefattning men den tjänsten får hon inte. Men i en rapport ifrån Åmål 1891 kan man läsa om den dit inflyttade barnmorskan Anna

Berggren, f. 10/2 1864 i Malung som avlagt ”examen utan instrumenter i Göteborg 22/6 1891” med betyg ’Godkänd’. Vad hände sedan?

I februari 1904 behandlade kommunalnämnden frågan om anslag till avlöning av ytterligare en barnmorska i socknen, en som skulle ha ”station” i närheten av Yttermalungs kyrka. Provinsialläkaren dr Söderberg hade lagt fram förslaget att anställa tre nya barnmorskor! Detta skulle dock bli alltför dyrt och man enades om att en ny barnmorsketjänst skulle inrättas och av socknens två barnmorskor den ena skulle bo i södra änden och den andra i norra änden av socknen. Det ser ut som om det skulle dröja ända till oktober 1906 innan man i kommunalstämman kom fram till beslut i denna fråga: en ny barnmorska ska anställas från 1907 med en årlig lön på 300 kronor och 100 kronor för vedbrand och husrum. Nämnden får i uppdrag att kungöra ansökan till tjänsten och handha inkommande ansökningar. När frågan om var i socknen den nya barnmorskan skulle vara bosatt uppstod en långvarig diskussion som slutade i votering. Ena parten ansåg att hon skulle bo i Vallerås, den andra parten höll på Grönland eller i närheten av Malungs järnvägsstation. Vallerås-sidan segrade. Den tidigare föreslagna bosättningen i Yttermalung fanns inte längre med. På stämman den 30 juni 1907 antas **Anna Sofia Eriksson** i ”Grönland, denna socken” att från 1 juli tillträda befattningen som barnmorska ”med station i Grönland”!

Anna Sofia Nilsson var född 25/9 1878, dotter till bondsonen Nils Matsson och hans hustru Karin Persdotter i Grönland enligt Födelseboken. Gården är Masasbengt i Grönland. I husförhörboken syns att hon gick till sin första nattvard 1893. Vigselsboken visar att prostén Hedvall den 3 juni år 1900 vigde bondesonen Gucku Per Eriksson, f. 22/5 1873 och Masasbengt Anna Sofia Nilsson, f. 25/9 1878. I februari 1901 föds sonen Ernst och i juli 1902 dottern Elsa Katarina. Redan efter knappt fyra år går maken bort. Dödboken berättar att ”Bonden Gucku Per Persson [!] från Grönland,

f. 22/9 1873 [!], den 23/2 1904” avlidit i Enköping, dödsorsak ”Tuberkler i blåsan”. Han tycks även ha blivit begravd i Enköping. **Anna Sofia Eriksson** som hon nu kallas, söker redan till höstterminen 1904 till Barnmorskeläroanstalten i Stockholm. Hon benämns ”enka, 26 år” i ansökan. Hon söker även till vårterminen 1905 och nu finns tillägget ”far ger medel” och nu kommer hon in på utbildningen. Vid examinationen den 22/12 1905 får hon betyget ’Berömlig’ i Allmän förlösningskonst. Hon fortsätter med instrumentkursen och 29/3 1906 avlägger hon Instrumentexamen. 1 juli 1907 börjar hon alltså sin tjänst som barnmorska i Malung. Kommande noteringar i stämmoprotokollen handlar om löneförhöjning. I december 1913 anhåller Anna om att få lönen höjd från 400 till 500 kronor årligen, något som avslås. Även en anhållan från socknens tre barnmorskor (Tyngsjö inkluderat) om 50 kronors bidrag vardera för att anställa vikarie för 14 dagars ledighet per år, avslås. I mars 1917 går det bättre och årslönen höjs med 100 kronor. I oktober 1921 blir det återigen avslag på en anhållan om ”högre ersättning för naturaförmåner”.

I juli 1916 beslöt kommunalnämnden att ”till vik. barnmorskan **Frida Olsson** i Grimsåker betala 25 kronor i månaden under den tid hon är anställd i kommunens tjänst.” Frida Kristina Olsson var född 8/1 1891 och dotter till Nisslass Olof Halvarsson och hans hustru Anna Persdotter. I Förteckningar över sökanden till barnmorskeutbildning återfinns hon under såväl vår- som höstterminen 1914. Hon anses ”synnerligen lämplig” och har även rekommendationer från kyrkoherden. Barnmorskedagböcker finns för tiden april 1916 till oktober 1918. Frida Kristina flyttade till Sollerön 1919.

Landstinget blir huvudman

Den 1 januari 1920 träder *Lagen om anställande av distriktsbarnmorskor* i kraft. Landstinget blir nu huvudman för barnmorskorna och Barnmorskestyrelsen i Kopparbergs län administrerar tjänsterna (och kommunalstämmoprotokollen upphör som ”källa”). Alla kommunala barnmorsketjänster förklaras lediga genom kungörelser i flera ortstidningar och dessutom i *Jordemodern*, barnmorskornas egen tidning, och man måste söka sin egen tjänst på nytt. Malungs provinsialläkardistrikt indelades i tre barnmorskedistrikt: Malungs distrikt (som i ett förslag kallats Grimsåkers distrikt), Grönlands distrikt och Tyngsjö distrikt.

Lönerna kommer att betalas med bidrag från såväl landstingen som staten. En nyhet är att tjänsten 'reservbarnmorska' införs. Denna ska vid behov ersätta de ordinarie barnmorskorna. Malung kommer att höra till Västerdalarnes distrikt.

Malungs distrikt med "stationsort vid Malungs kyrka" omfattade Yttermalungs församling, Albacken, Backa, Böle, Grimsmyrheden, Grimsåker, Gärdet, Holarne, Storbyn, Tällbyn, Västra och Östra Utsjö och Åsbyn; Västra Finnmarken. Tre sökande visar intresse för tjänsten, kommunen förordar Anna Larsson, Vallerås men den går till Betty Maria Mattsson.

Grönlands distrikt med Grönlands by som stationsort omfattade Öje kapellförsamling samt övriga byar och gårdar i Malungs socken förutom Tyngsjö kapellag. Anna Sofia Eriksson var enda sökande och fick naturligtvis tjänsten.

Tyngsjö distrikt med stationsort vid Tyngsjö kapell omfattade Tyngsjö kapellag. Elin Sofia Uddén är enda sökande och fortsätter sin tjänst.

Från och med nu utgörs min främsta källa av Barnmorskestyrelsens i Kopparbergs län Protokoll (och Brevconcept).

I Malungs distrikt skulle alltså **Betty Maria Mattsson** arbeta. Redan i februari 1921 sökte man vikarie för henne. Hon beviljas 6 månaders tjänstledighet p.g.a. sjukdom (9/9 -21 – 9/3 -22) och därefter de tre första månaderna av 1924. Barnmorskedagböcker finns från mars 1922 till december 1927. Betty var född 15/10 1885 i Själevad. Hon var gift med målaren Erkjers Erik Matsson från Grimsåker men familjen kom flyttande från Venjan tillsammans med sonen Sven-Erik. Den 25/2 1929 avled hon i lungtuberkulos på Högbo sjukhus. Som vikarie anställdes **Emma Persson**. Namnet Emma Kristina Persson från Albacken, Malung har dykt upp vid två tillfällen kring 1920 som "alternativ sökande" (ansökan gällde både Stockholm och Göteborg) till Barnmorskeläroanstalten i Stockholm. Hon är född 7/4 1894, är handsöksömmerska och anses "synnerligen lämplig" för yrket. Hon kom in i Stockholm och utexamineras från Barnmorskeläroanstalten 1921. Hon uppmanas att söka tjänsten som reservbarnmorska i Västerdalarna och innehar den tjänsten t.o.m. 1923. Därefter söker hon sig utanför

Malung och blir distriktsbarnmorska i Hedemora. Flera namn med kortvarig anställningstid figurerar vid den här tiden. **Bengt Anna Larsson** är ett av dem.

I Grönlands distrikt fortsatte alltså **Anna Sofia Eriksson** sin tjänst. Enligt vigselboken för 1909 vigdes hon och "arbetaren Spännar Erik Ersson från Grönland" den 1 november 1909 i Mora. Två barn föds i det här äktenskapet. 1 oktober 1934 går hon i pension och då har hon på egen begäran under ett år fått kvarstå i tjänst då hon är "fullt frisk" (även intygat av läkare). Barnmorskedagböcker för Anna Eriksson/Sofia Anna Eriksson finns från april 1906 till och med december 1935. Så hon tycks ha arbetat ännu ett år. Anna Eriksson levde ända till 28/2 1959.

I samband med Anna Sofia Erikssons pensionering 1934 föreslår Barnmorskestyrelsen att ett av Malungs tre distrikt ska dras in. Detta bifalles inte av Fullmäktige i Malung utan tjänsten utannonseras i såväl Falu Kuriren som Jordemodern och den får 10 sökande. **Bengt Anna Larsson** får tjänsten varvid hennes tjänst i Malungs distrikt blir ledig.

Bengt Anna Bengtsson föddes 7/10 1893 på Bengtgården i Vallerås, dotter till handlanden, sedermera sågverksägaren Bengt Hans Bengtsson och hans maka Ås Ingeborg Ersdotter. Hon var yngst av sju syskon födda mellan 1879 och 1893 (enligt sista husförhörlängden 1895). En bror dog som knappt ettårig. En syster dog i TBC och denna vårdades dessförinnan på Lima sjukstuga då det ännu inte fanns någon sjukstuga i Malung. Föräldrarna ville att Anna skulle bli lärarinna men själv ville hon bli barnmorska. Att utbilda sig till barnmorska skulle

kosta 1000 kronor vilket var väldigt mycket pengar på den tiden, men Anna var envis och fick sin vilja igenom. Ända sedan hon lekte med dockor och lekte barnmorska hade hon haft klart för sig att det var vad hon skulle bli när hon blev stor. I förteckningen över sökande till Barnmorskeläroanstalten finns hennes namn med både till vårterminen och höstterminen 1915. Hon är enligt ansökan hemmadotter, har gått ut folkskolan och är ”synnerligen lämplig” för yrket. Året därpå kommer hon in på barnmorskeutbildningen i Stockholm. 21/12 1916 examineras hon och får betyget ’Med beröm godkänd’ i Allmän förlossningslära. Hon får till och med en ’Kateter’ i belöning. Även kurs i ’Vaccination’ har ingått och intygas här. Hon genomgår även instrumentkursen och får Instrumentexamen 26/3 1917. Den 1 september 1918 vigdes ”Jordbr. arb. Skol Lars Larsson fr. Vallerås” och ”Barnmorskan Bengt Anna Bengtsson” från samma by av Prosten Hedvall. I en tidningsartikel i Falu Kuriren 1984 berättar hon 91 år gammal om sitt liv. Det var tänkt att Anna skulle börja sin första tjänst i Gävunda men eftersom modern Ås Ingeborg avlidit (i lunginflammation och halsböld) i slutet av januari 1918 måste hon vara ”säl-köllå” i Gravberget i stället. I hennes ställe reste då Busk Mia till Gävunda – och avled i Spanska sjukan som grasserade som värst. 1922 flyttade Anna med familj till Brålanda i Dalsland för tre års tjänstgöring. I oktober 1925 sökte hon tjänster på flera orter i Dalarna. 1926 blev det klart att hon fått tjänsten som reservbarnmorska i Falun! men fick tills vidare vara bosatt i Malung, ”dock skulle vid debiterandet av reseersättning ersättning utgå allenast med Falun som utgångspunkt.” 1927 till 1929 är hon anställd som reservbarnmorska för Västerdalarna. Från 1930 uppehåller hon tjänsten som distriktsbarnmorska för Malungs distrikt. 1934 får hon tjänsten i Grönlands distrikt efter Anna Sofia Eriksson.

Under åren kämpar Anna för att få bo i Vallerås och inte ”i närheten av Malungs kyrka” som ju är stationsort, flera skrivelser skickas in, en ända till Kungl. Medicinalstyrelsen. Även läkarna önskade att hon skulle bo i närheten av sjukstugan. Att familjen tidigt skaffade bil underlättade naturligtvis möjligheterna att ta sig snabbt fram, dock hade hon inte eget körkort. F.ö. var det cykel som gällde och säkert häst och vagn eller släde. En gång blev Anna även hämtad till Yttermalung med dressin på järnvägen! Kanske fler än 1500 barn föddes under åren med Bengt Annas bistånd. Många sanna, ibland drastiska historier berättas om hennes insats som barnmorska. I den egna familjen födde hon 7 barn!

Alla födda i hemmet. År 1951 tog hon på barnens uppmaning pension vid 58 års ålder. Landstinget föreslår att Anna Larsson med en tjänstetid på 26 år ska tilldelas Patriotiska sällskapets medalj i guld, 2:a storleken! Maken Lars gick bort 1973 men Bengt Anna levde ända till 23/11 1985. – Barnmorskedagböcker finns från 1926-11-02 till 1941-06-14, längre sträcker sig inte arkivet.

Brita Hellback efterlämnar dagböcker 1932-06-01 till 1935-04-23 men för övrigt har inga uppgifter om henne hittats.

Tjänsten i Malungs distrikt besätts med **Annie Carlsson** från Hedemora från januari 1935. Anny (som namnet stavas i *Svenska barnmorskor*) var född 24/12 1901 och utexaminerad 1930 i Stockholm. Efter en kortare tid i Västerås tjänstgjorde hon som reservbarnmorska för Kopparbergs län 1930 till 1934. Hon söker och får en ny tjänst i Västanhede i slutet av 1939. Barnmorskedagböcker finns för tiden 1935 till 1940-02-20.

I juni 1937 utkommer en ny lag, *Lag om anställande av distriktsbarnmorskor m.m.* Den nya lagen träder i kraft i Malung 1 maj 1938 och den största förändringen är att de tre barnmorskedistrikten nu blir ett distrikt, Malungs distrikt med tre distriktsbarnmorskor. Indelningen i distrikt ska överensstämma med provinsialläkardistriktsindelningen. Tanken är att alla tre barnmorskorna ska vara stationerade i Malungs centralort men Dr Hammar vill att en barnmorska även i fortsättningen ska finnas i Tyngsjö – vilket bifalles.

1938 kommer också Sveriges första Semesterlag som ger alla anställda rätt till två veckors betald semester. Landstinget anställer reservbarnmorskor som ska träda i tjänst när de ordinarie tar ut sin lagstadgade semester.

Olga Uhlin från Stockholm efterträder Annie Carlsson men hennes tjänstgöring i Malung varar bara från 1940-05-12 till 1940-09-20 enligt den bevarade dagboken! Hon hade dock varit reservbarnmorska i Kopparbergs län 1932-1934. Hon var född 5/6 1906 i Högsjö, Västernorrlands län; hon var utexaminerad från Barnmorskeläroanstalten i Göteborg 1931. Olga Uhlin efterträds 1941 av **Emma Persson**, Hedemora, samma barnmorska som tidigare tjänstgjort 1921 och 1922. Karin Kallenback, Linsäll söker också – barnmorskedagböcker finns för 1941-08-24 till 1942-08-06. Mycket få uppgifter har hittats om **Karin Kallenback-Pedersens** tjänstgöringstid i Malung. Hon var

född i Gagnef 3/12 1895, dotter till småskolläraren i Moje, Gagnef, Olof Morén och hustrun Brita Andersdotter. Hon var änka sedan 30/9 1928. Antagligen hade hon en tjänst i Linsell i Härjedalen innan hon 24/8 1941 fick anställning i Malung. Under åren söker hon andra tjänster (Avesta, Rättvik) som hon dock inte får. Karin Kallenback fanns kvar i Malung åtminstone till 1950. 1967 är hon mantalsskriven i Gagnef. Hon dör 7/1 1976.

Tyngsjö

Första gången jag i barnmorskefrågan i protokollet träffar på Tyngsjö är vid kommunalstämman i april 1867. Tyngsjöborna har hos Konungens Befallningshavande anfört besvär över att de felaktigt påförts barnmorskelön. Tyngsjö ligger 4 ½ mil från Malungs kyrka ”och af denna orsak det är olämpligt för både Malung och Tyngsjö att hafva gemensam barnmorska.” Det föreslås därför att man antingen skaffar egen barnmorska, 769 personer är bosatta i Tyngsjö, eller ”förenar sig med Äppelbo eller Råmen om en sådan.” Och den felaktigt påförda barnmorskelönen kommer att återbetalas. Vid 1880-talets slut förs en diskussion om att skilja kapellförsamlingen från Malungs socken. Så blir det nu inte. Ingenting nämns i sockenstämmoprotokollen om de två första barnmorskorna i Tyngsjö. I provinsialläkarrapporten från 1889 nämns däremot **Lisa Stefansson** och hennes efterträdare **Alma Karlsdotter Johansson**. Barnmorskedagbok för Lisa Katarina Stefansson finns för tiden juni 1888 till september 1889 och för Alma Johansson november 1889 till juni 1891. Som enda ärende för kommunalnämnden den 12 juli 1891 fattades beslut om tillsättande av ny barnmorska i Tyngsjö Kapellförsamling. Tjänsten hade varit utannonserad och tre sökande hade anmält sitt intresse. **Tilda Jan Pettersdotter** (f. 26/8 1864) från Jungs församling i Skaraborgs län fick tjänsten, att tillträdas den 1 augusti med 200 kr i årlig lön, 30 kr om året till vedbrand, fritt husrum samt 1 kr för varje förlossning. Tilda Persdotters barnmorskedagböcker finns bevarade från september 1891 till november 1896. Barnmorskan gifter sig med ”kapellpredikanten” Frans Nordenstam (f. 28/4 1855), vigseln sker 31/10 1892. I mars 1897 godkändes en räkning på 7 kronor åt Fru **Tilda Nordenstam**, som gällde förlossningskostnader för fattiga personer inom Tyngsjö, troligen avsågs sådana familjer som inte själva haft råd att betala 1 krona för barnmorskans tjänst. I maj samma år slutar Tilda sin tjänst och prästfamiljen flyttar till Våmhus och sedermera till Transtrand där Frans Nordenstam verkar som kyrkoherde till sin död

1920. Familjen fick tre barn.

I augusti 1897 beslutas om höjd lön till den kommande barnmorskan, 300 kronor samt 50 kronor för husrum och vedbrand. Det kommer att bli en turbulent tid fram till 1914. På sju år kommer ytterligare minst sju barnmorskor att tjänstgöra i Tyngsjö! Tjänsten utannonserades och bland fyra sökande valdes Sofia Julia Bertha Bergendahl från Slöinge i Hallands län. Hon återtog tydligen sin ansökan och i stället trädde **Ingeborg Persson** i tjänst. Dennas barnmorskedagböcker finns från oktober 1897 till juni 1899. **Anna Fredrika Norrman** har en kort tjänstgöring från juli 1899 till april 1900 enligt dagböckerna. I juli 1900 skulle Anna Mathilda Spritt från Älvdalen ha tillträtt som barnmorska i Tyngsjö men hon tycks aldrig ha anlänt. **Ester Wersén** lämnar dagböcker för den korta perioden ”1900-07-28 – 1900-08-09”. Nästa barnmorska i tjänst är **Britta Nilsson Hedback**. Hon får årslönen höjd till 400 kr för allt. Under de gångna åren har flera försök till löneförhöjning gjorts. I januari 1905 beviljas hon 15 kr i bidrag för resor till Tyngsjö ”den tid barnmorska saknats därstädes.” Brittias dagböcker finns från oktober 1900 till maj 1904. Eda Flodström från Sala antas till tjänsten men ser inte ut att ha kommit på plats. **Elin Maria Hellström** arbetade första halvåret 1905. Ända från Junosuando i Norrbotten kommer nästa barnmorska **Magda(lena) Jonsson**. Hon begär och beviljas resebidrag för sin långa flyttningsresa. Bidraget ska utbetalas med 20 kr om året de första fem åren hon tjänstgör som barnmorska i Tyngsjö. Magdas dagböcker finns från augusti 1905 till och med januari 1908. Det blev inga fem år i tjänst och det kan bero på bostadsfrågan. Vid åtminstone två tillfällen tas frågan om ”anskaffande” respektive ”uppförande” av bostad åt barnmorskan i Tyngsjö upp i kommunalstämman. Båda gångerna hänskjuts frågan till kommunalnämnden för vidare utredning. Kanske tröttnade hon på sin dåliga bostad och slutade i förtid. Hon hade dock lyckats med att få vaccinationsarvodet höjt inom Tyngsjö distrikt. I februari 1908 antogs fru Agda Stenström, f. Klein från Götene – men hon avsåg sig platsen i samma månad. I augusti 1908 antogs barnmorskan Hilda Maria Jansson från Hellekil, Olsäter i Värmland. Det finns dock inga spår av henne i form av barnmorskedagböcker. I februari 1909 antas **Brita Kristina Ruth** från Gävle vars enda dagbok är märkt ”1909-04-13”. I mitten av året nämns Emilia Eklund från Ödeshög i Östergötland i kommunalstämmoprotokollet men inga dagböcker finns efter henne. Nu har lönen höjts till 450 kronor. Inför nästa anställning höjs lönen

ytterligare, nu till 500 kronor i årlig lön, husrum och vedbrand däri inbegripet jämte särskild ersättning för varje förlossning.

1 november 1909 börjar **Elida Sofia Jonsson** från Rämen i Värmland, i kyrkobokföringen i Värmland benämnd Elin Sofia, sin tjänstgöring i Tyngsjö. Hennes dagböcker, där hon kallas "Sofia Elida" finns från november 1909 till och med december 1911. Ett "husapotek" föreslås inrättas i Tyngsjö 1910 och detta ska skötas av barnmorskan mot en ersättning av 50 kronor, senare höjt till 100 kronor. Elida Sofia ber i augusti 1910 om "kommunens bidrag till pensionering" men frågan skjuts upp tills man vet "huruvida hon ärnade quarstanna någon tid i Tyngsjö i tjänsten". Tydligt säger hon upp sig och tjänsten annonseras ut och får sju sökande (namngivna i stämmoprotokollet). Men "tjänstgörande barnmorskan Elida Sofia Jonsson" ber i en skrivelse att få behålla tjänsten – och det får hon på samma villkor som förut. Troligt är att **Elin Jansson** med bevarade dagböcker från 1912 och **Sofia Uddén** med dagböcker från mars 1913 till 12 september 1914 också var verksamma i Tyngsjö. Deras namn finns inte i något stämmoprotokoll. Den 19 september 1914 är begynnelsedatum för **Elin Uddéns** barnmorskedagbok och hon kom att stanna kvar i tjänst ända till maj 1932 enligt bevarade dagböcker! I 1912 års Lysnings- och Vigselsbok för Tyngsjö Kapellag af Malungs församling kan man läsa att barnmorskan Elida Sofia Jonsson f. 19/4 1884 den 8 april 1914 gift sig med handlanden från Vallmossfall Per Theodor Uddén f. 16/9 1884. Namnet Elida tycks ha "förenklats" till Elin, Elida Sofia benämns ju ibland Sofia Elida; denna namnosäkerhet och andra indicier får mig att tro att alla barnmorskenamn, inklusive Elin Jansson och Sofia Uddén, från och med 1 november 1909 avser en och samma person, **Elin Uddén!**

Vid den stora reformen i Sverige 1920 då landstingen tar över ansvar och anställning av barnmorskor berörs givetvis även Tyngsjö. Malungs tre distriktsbarnmorskätjänster annonseras ut men naturligtvis får "E. Sofia Uddén" som enda sökande i Tyngsjö behålla sin tjänst. I september 1921 begär distriktsbarnmorskorna i Malung att få sina naturaförmåner höjda från 400 till 600 kronor vilket avslås. För Tyngsjös del anses det mer befogat. Landsfiskalen i Malung skriver en remissinlägga till landstinget där han med kraft betonar nödvändigheten av att "Tyngsjöbarnmorskan" får sin löneförhöjning med 200 kronor samt 75 kronor om året för den "rikstelefon" som hon låtit installera. Han beskriver i sitt brev vilka

besvärliga förhållanden som råder i Tyngsjö med väglöst land och fattigdom. Han jämför med hur bra de båda barnmorskorna nere i Socknen har det där de ”äro boende vid stor allmän väg, så att de under sina tjänsteresor kunna begagna sig av såväl velociped, motorcykel och automobil som hästskjutsar och i regel bliva de hämtade och skjutsade och behöva så gott som aldrig färdas gående.” Och eftersom de bor i socknens burgnaste delar får de ofta ”ej så ringa extra inkomster i form av överbetalningar.” Detta i motsats till barnmorskan i Tyngsjö som endast undantagsvis kan använda sig av ”velociped” eller bli hämtad till sina förrättningar. De flesta finnställena och torpen är belägna på bergen och saknar farbar väg där inte ens häst kan begagnas utan ”barnmorskan är hänvisad till att gå å steniga skogsvägar och över blöta myrar och mången gång får hon ro sig själv över sjöar. Dessa avlägsna ställen bebos mästadels av sådana ekonomiskt vanlottade personer, som icke kunna betala ens den bestämda avgiften, mycket mindre något därutöver.” Landsfiskalen själv har ibland ärende till ”dessa obygdor och det måste betraktas som beundransvärt at en kvinna kan taga sig fram i dessa trakter, miltals å skidor om vintern och gående om sommaren och hösten samt våren, oftast nattetid i väta och snöslask. Det skall vara en kvinna med de kroppskrafter och den spänstighet som fru Uddén besitter.” Landsfiskalens brev är daterat den 7 januari 1922. Den 24 i samma månad ålägger Barnmorskestyrelsen Malungs kommun att såväl tillhandahålla fri telefon för distriktsbarnmorskan i Tyngsjö som att höja det kommunala bidraget med 200 kronor! Inga speciella barnmorskerelaterade händelser noteras i de officiella protokollen det kommande decenniet. Både herr och fru Uddén är engagerade i kommunalpolitiken i Malung och sitter tidvis med i flera nämnder. Elin Uddéns sista barnmorskedagbok har slutdatum 19 maj 1932. Nästa spår av henne finns i Barnmorskestyrelsens protokoll 3/4 1933. Här kan man läsa att eftersom distriktsbarnmorskan Elin S. Uddén flyttat till Grytnäs (där hon kom att arbeta till sin pension 1/5 1939; död i Solna 6/7 1963) har Barnmorskestyrelsen föreslagit att distriktet dras in. Kommunalfullmäktige i Malung avslår naturligtvis ett sådant förslag. Tvärtom vill man söka en ”även sjukvårdskunnig person” till ny distriktsbarnmorska och denna ska dessutom få 500 kronor i extra årligt arvode från kommunen. Tjänsten annonseras ut i både Falu Kuriren och Jordemodern. Två sökande anmäler sig varav dock den ena tar tillbaka sin ansökan och den andra är för gammal! Ny annonsering sker och den första januari 1934 tillträder **Hilma Tallskog** från Trelleborg

barnmorsketjänsten i Tyngsjö. I september 1937 säger Hilma Tallskog upp sig och flyttar till Sörsjön. Från 1 oktober ska vikarie tillsättas men något stämmer inte med den uppgiften för Tallskogs bevarade barnmorskedagböcker går ända till maj 1942!

År 1937 antas den nya lagen om anställande av distriktsbarnmorskor. Malung blir ett enda barnmorskedistrikt med 3 distriktsbarnmorskor. Enligt årsberättelsen för 1938 anställs som distriktsbarnmorska i Tyngsjö **Elin Maria Gustafsson** i Töxfors från 15/9 1938. Inga dagböcker finns från den här tiden, kanske fortsatte hon att fylla på födslar i Hilma Tallskogs dagbok? Enligt *Svenska barnmorskor* är Ellen (som hon kallas här) Gustafsson född 24/9 1912 i Töcksmark, utexaminerad i Göteborg 1937, anställd i Tyngsjö från 13/9 1938.

Enligt Hälso- och sjukvårdsberedningens protokoll i Landstinget tillsätts 1944 distriktsbarnmorsketjänsten i Tyngsjö av Anna Johansson, Östhammar, att tillträdas 1 juli. Det var **Brånö Anna Eriksson**, gift 1944 med Ån Jonas Eriksson från Östra Utsjö, som kom att uppehålla

tjänsten i Tyngsjö fram till 1953 när hon flyttade till centrala Malung. Brånö Anna var född 19/2 1910 i Eggen, Yttermalung. Föräldrarna var Brånö Johan Larsson och hans hustru Maria från Dala-Järna. Anna var nummer fyra i en syskonskara på 7 systrar och slutligen en bror. Äldsta systemen dog i barnsäng, kanske påverkade det Annas yrkesval, vem vet? Som ung arbetade Anna i Boråsboden i Grönland men

N:o 3337

Barnmorskebrev.

Sedan DAGNY HILMA MARIA SKÅLBERG
 från Tyngsjö Kapell församling av Kopparbergs län,
 född 16 maj 1924,
 vid härvarande barnmorskeläroanstalt genomgått fullständig kurs i förlossningskonsten och erhållit undervisning i övriga till barnmorskeyrket hörande stycken enligt Kungl. Maj:ts stadga för barnmorskeundervisningen den 13 maj 1938 samt vid med henne denna dag i föreskriven ordning anställt avgångsförhör fått följande vitsord:

för kunskaper godkänd,
 „ praktisk duglighet icke utan beröm godkänd,
 „ mycket god,
 „ uppförande mycket gott,
 „ bemötande mot patienterna mycket gott,
 så förklaras hon härmed vara behörigen examinerad barnmorska; och är hon till barnmorskeyrkets utövande berättigad, sedan hon, efter detta barnmorskebrevs uppvisande i Kungl. Medicinalstyrelsen, blivit av Styrelsen legitimerad såsom barnmorska.

Göteborg den 29 juni 1946.

E. J. Larsson
 Professor.

sökte sedan till Barnmorskeläroanstalten i Göteborg varifrån hon utexaminerades 1938. Från 1/1 1939 var hon barnmorska vid Kullbergsska sjukhuset i Katrineholm. 1944 flyttade alltså den nygifta Anna (vigsels på Frösön på midsommaren) åter till hemsocknen. Familjen bodde i Västerfall i Tyngsjö. 1947 föddes dottern Elisabet ("för säkerhets skull" på BB i Falun!). Andra halvåret 1944 föddes 4 barn i Tyngsjö, år 1945 föddes 27 barn, varav 20 i hemförlossning; jag har inga uppgifter om åren 1946 och 1947 men 1948 är siffran 9 och 1949 är siffran 10 varav 7 i hemmet. De sista uppgifterna jag har är från år 1950 och då är siffran 7, varav 5 i hemmet. Det var alltså ganska låga födelsetal men i en bandinspelning på ålderns höst tycker Anna ändå att det var en fin tid i Tyngsjö med dess vackra natur. 1953 flyttade barnmorskan till centrala Malung. Familjen Eriksson bosatte sig först i Idbäck och senare i Östra Utsjö. Sedan hösten 1948 fanns ju BB-avdelning vid Malungs sjukstuga och hemförlossningarna avtog snabbt. Brånö Anna Eriksson antog barnmorskornas pensionsavtal och slutade sin tjänst vid 60 års ålder 1970. Hon levde ända till 24/10 1997.

Stina Lisa Bykvist, Rossön, förordas till distriktsbarnmorsketjänsten i Tyngsjö. Kristina Elisabeth Eriksson var född 12/5 1906 i Bodum, Västernorrlands län. Hon utexaminerades i Stockholm 1931. Hon var verksam i Tyngsjö mellan 1953 och 1962. Hon vikarierade även i Sågen och ibland också i Ludvika, dit hon under de första åren ibland tog sig medelst moped från Tyngsjö! Stina Lisa flyttade till Orsa och verkade som barnmorska i Mora. Hon avled 1970. Prästfrun i Tyngsjö **Britta Björklund** vikarierade tidvis som barnmorska på orten. Dagny Hilma Anna **Maria Jansson**, f. Skålberg började som barnmorska i Sågen i juli 1947. Hon var född i Tyngsjö 16/5 1924 och utbildade sig till barnmorska i Göteborg 1946. (Se *Barnmorskebrevet på föregående sida*). Hon var även verksam i Tyngsjö och kallades allmänt **Maja i Busken** efter platsen Busken i Tyngsjö. 1959 flyttade hon till Ludvika och började arbeta på BB där. – Tyngsjö-barnmorskan deltog i helgjourerna på Malungs BB.

Sjukstugan och BB

Redan 1892 beslöt socknemännen att börja avsätta pengar till ett blivande "lasarett" i Malung. 1895 hade landstinget frågan på sitt bord och i augusti 1896 lämnar sockenstämman förslaget att såvida landstinget beslutar uppföra en sjukstuga i Malung ska kommunen ställa lämplig och tillräcklig mark till förfogande. Efter flera års förhalande och

stridigheter om var sjukstugan skulle byggas kunde slutligen Malungs första sjukstuga tas i bruk 1906 och stod helt färdig 1907. Lima hade byggt sin sjukstuga redan 1899! Sjukstugan omändrades 1922, tillbyggdes 1936 och fick då två BB-platser (enligt protokollet ”2 förlossningsrum jämte sköljrum”). I mars 1946 godkände Medicinalstyrelsen ritningar för om- och tillbyggnad av Malungs sjukstuga. Man upptäckte dock

under arbetets gång att den gamla byggnaden var uppförd med s.k. sågspånsväggar och inte lämpade sig för ombyggnad utan till en merkostnad av 90.000 kr beslutades om nybygge av hela huset! Ytterligare 6 BB-platser tillkommer. I augusti 1948 är nya sjukstugan klar för inflyttning. Malungs sjukstuga var en lång vit byggnad uppförd i två våningar med två entréer. Den vänstra porten ledde till BB en halvtrappa upp. Här låg också kök och matsal. På andra våningsplanet låg personalbostäder och barnmorskans jourrum. Den högra porten ledde till läkarmottagningen med vårdavdelning en trappa upp. Barnbördsavdelningen bestod av ”intaget”, dvs ett förberedelserum, ett förlossningsrum samt 4 rum varav 2 hade 2 sängar vardera och 2 rum var ”enskilda” men med möjlighet att vid behov ställa in fler sängar. Malungs provinsialläkardistrikt delades 1 juli 1948 i Malungs norra respektive Malungs södra distrikt och även indelningen av distriktssköterskorna följde samma mönster. Barnmorskorna berördes dock inte av detta.

Ingrid Henriksdotter anställdes som barnmorska 1/11 1948 och kvarstod i den tjänsten till 31/1 1964. Döl Kerstin Ingrid Henriksdotter var född 21/11 1919. Föräldrar var Döl Henrik Jonsson (1890-1967) och hustrun Hars Karin Andersdotter (1895-1977). Ingrid var född och

uppvuxen Sörigaln Him-i-byn i Mobyn vilket var Hars Karins föräldrahem. 1923 föddes systemen Karin Ragnhild (hette som gift Ragnhild Oscarsson). Flickornas gammelmormor var Bengt Karin som varit jordemor i Vallerås – kanske inspirerades Ingrid av detta för sitt kommande yrkesval? Ingrid gick 6 år i folkskolan och började sedan som ”barnhusa” hos doktor Hammar, dvs barnsköterska åt barnen Hammar. Man bodde i Lisellska huset och tillbringade somrarna i Lännaviken. Av betyget att döma varade denna ”tjänst” från juni 1935 till oktober

1938. Därefter fick Ingrid arbeta som biträde på doktors mottagning. När doktor Hammar lämnade Malung slutade även Ingrid sin tjänst och gick 2 år på Malungs Folkhögskola. Hon hann även gå en ”förberedande kurs” på ett halvår i Falun innan

hon som 21-åring sökte och kom in på barnmorskeutbildningen vid Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg där hon tog sin examen 1944. Under de kommande 2 åren hade Ingrid barnmorsketjänst i Mora (1/1 1945 till 15/4 1947). Sedan var det dags för tjänstgöring hemma i Malung, dock med ett avbrott 1949 när sjuksköterskeutbildningen fullföljdes med en

”avkortad utbildning” vid Sjuksköterskeskolan i Falun. Ingrid hade sin bostad i personalvåningen ovanpå sjukstugan. Från februari 1964 och ett år framöver uppehöll Ingrid tjänsten som såväl barnmorska som husmor på sjukstugan, därefter, fram till april 1969 var hon förutom husmor även avdelningssköterska på sjukstugans långvårdsavdelning. Ingrid flyttade nu till Rättvik där hon tjänstgjorde som husmor på långvården. Den 1 juni 1977 var det så dags för pension. I mer än 30 år levde Ingrid Henriksdotter i Malung innan hon avled 17/4 2009.

Ingrid Levin började sin tjänst på BB i Malung 1962. Jers Kerstin Ingrid Robertsson föddes 1/7 1926 på Backolagården i Västra Fors. Föräldrar var Jers Robert Olsson (1897-1984) och Backola Hulda Nilsson (1901-

1967). 1935 flyttade man till Larsholspä och det året föddes också brodern Erik. Efter folkskolan gick Ingrid några år på Realskolan i Malung men utan att fullfölja till examen. Senare gick hon på Folkhögskolan. Hon hann även ”gå elev” vid Falu lasarett i mitten av 40-talet. Ingrid gifte sig med Gunnar Levin. I juli 1948 föddes dottern Åsa. Eftersom Sjukstugan och BB var under reparation

(kom att tas i bruk först i augusti månad) kunde inte denna ”anstalt” nyttjas utan Åsa föddes i fäboden Liselen! När barnmorskan Bengt Anna skulle tillkallas befanns hon vara ute på myren på hjortronplockning men hann ändå komma i tid. Ingrid ville utbilda sig till barnmorska och sökte sig till Göteborg. Då hon redan var gift och mor blir det så att maken betalade för studierna som varade från 1949 till 1953. Lilla Åsa får stanna hemma hos pappa och farmor. Första barnmorsketjänsten får Ingrid i Dalby i norra Värmland och familjen flyttar dit. I Dalby finns sjukstuga med BB men familjen bor i byn Långav. Det är ett till ytan stort distrikt och ofta sker hemförlossningar. 1954 tar Ingrid körkort och det underlättade säkert arbetet. 1955 föds sonen Per i Dalby och 1957 dottern Kerstin (d. 2012). Familjen hade också bott i Hagfors.

1962 fick alltså Ingrid sin tjänst i Malung där hon tjänstgjorde på BB ända fram till dess denna verksamhet lades ner 1971. Under Ingrids tid infördes "moderniteten" att papporna fick vara med när barnen föddes. Detta blev känt i hela riket när tidningen Året runt i januari 1966 hade en artikel om Malungs BB och Ingrid Levin! Efter att BB lades ner hösten 1971 vidtog arbete som distriktsbarnmorska vilket bl.a. innebar

Allt fler pappor vill vara med om hustruns förlossning:

FÖRLOSSNINGEN GICK BRA, MEN PLÖTSLIGT HÖRDES EN DUNS: DET VAR PAPPAN SOM SVIMMADE!

● **Barnmorskan Ingrid Levin hjälper Malung med omnejd till världen på sjukstugan - men själv har hon fött ett av sina barn på en fäbodvall!**

AV THEA OLJELUND
Foto: Bengt Michanek

Det föds tusentals barn i sekunden runt om i världen men var gång det händer är det ändå samma obegripliga under.

Allt annat blir smått och intetsägnande inför det stora skeendet att ett nytt liv börjar. Det nya livet, hjälplöst och blint, insmört i fosterfettets grämlerande skydd och fäst vid modern med navelsträngen, innebär alltid en sensation. Det knyts så många förhoppningar.

(Forts. på nästa sida)

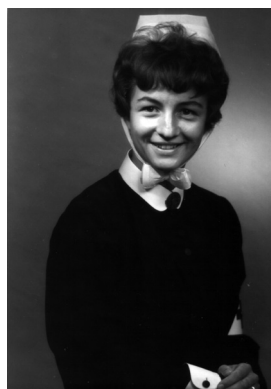
Barnmorskan Ingrid Levin (t.v.) och sjukvårdsbiträdet Barbro Henrysson med åtta babies, två flickor och sex pojkar, nyligen födda på Malungs BB.

förebyggande mödravård och att följa blivande mödrar till Mora BB där alla förlossningar nu skulle ske. Ingrid var mycket engagerad i samhällslivet. Hon satt en tid med i Landstingsfullmäktige och satt i sociala nämnden, var mycket engagerad i kvinnofrågor; hon var ordförande i Dalarnas barnmorskeförening och hon var med och startade Västerdalarnas kvinnojour 1983. Alla engagemang utöver det ordinarie arbetet ledde till att Ingrid tog delpension i början av 1980-talet och full pension ca 1989. Ingrid Levin avled 23/6 2005.

Anna Sjöström tjänstgjorde tidvis i Malung. Anna Matilda Lindgren var född 24/1 1914 i Lima. Föräldrar var skogvaktaren Otto Edvard Lindgren och Berta Alvina Martinsdotter i Skålmo. På gården växte systrarna Ingrid, Anna och Ellen upp, födda med två års mellanrum. Flickorna gick i skola i Lima och storasyster Ingrid blev så småningom småskollärarinna. Anna gick på Folkhögskolan i Malung och kom sedan in på Sjuksköterskeskolan i Falun. Hon blev sjuk under utbildningens gång och måste avbryta sina studier. Hon fick inte komma tillbaka och återuppta studierna! Men 4/1 1939 skrevs hon in vid Barnmorskeläroanstalten i Stockholm! I matrikeln ser man att hon som referens har ”intyg av lärare”, att hon till studierna fick 100 kr i ”statsunderstöd” (något slags studiemedel) samt att hon har ”verkställt” 90 förlossningar när hon genomgår sitt avgångsförhör 30/11 1940. Efter några års tjänst på annan ort (Östersund?) sökte sig Anna Lindgren hem till Lima: 20/8 1943 antas ”Anna Lindgren, Östersund” till en distriktsbarnmorsketjänst i Lima. Detta år föreslås att en barnmorsketjänst ska dras in i socknen och så skedde nog också för år 1944 biträder Anna vid 169 förlossningar, ett högt tal på en enda barnmorska. Systerdottern Ulla (f. 1942) berättar att hon som liten flicka då och då fick följa med Moster Anna på cykeln på hembesök i gårdarna till nyförlösta mödrar och nyfödda barn. Enligt Landstingets sjukvårdsberedningsprotokoll beviljas Anna tjänstledighet för att tjänstgöra vid Falu BB under två månader (juli och augusti) 1944. I september 1947 säger hon upp sin anställning i Lima. 1949 återfinns hon i Dala-Järna. Anna gifte sig 1950 med Karl Gösta Sjöström (f. 8/4 1918 i Järna) som arbetade vid järnvägen i Dala-Järna. Paret bodde i Vansbro och Anna verkade som barnmorska i Dala-Järna och Vansbro under många år. I april 1966 sökte och fick Anna tjänst vid Malungs BB och paret Sjöström flyttade till Malung. Från 1980 är Anna och Gösta Sjöström bosatta i Lima. Man bor i gamla gården i Skålmo som kommit att kallas Lindgrensgården. Anna avlider 4/9 1996 och Gösta den 20/9 1999.

Annie Gunnarsson (f. 1942) kom till Malungs BB i augusti 1969. Hon hade gått sjuksköterskeutbildning i Eskilstuna och därefter utbildat sig till barnmorska vid Barnmorskeläroanstalten i Göteborg, examen 1964. Efter tjänstgöring vid Allmänna BB i Stockholm och därefter en tid på Ludvika lasarett gick alltså flytten till Malung. Tjänsten som förlossningsbarnmorska upphörde vid BBs nedläggning 1971. – Annie arbetade som skolsköterska i många år.

Astrid Halvarsson (1935-2017) kom också till Malungs BB under hösten 1969. Även hennes tjänst berördes av BBs nedläggning 1971. Hon vidareutbildade sig till distriktsköterska.

Litteratur och källor:

Gårdar och folk på Malungs Finnmark Dokumentationsgruppen för gårdar och folk på Malungs Finnmark, Malung 2011

Henningsson, Lennart *Befolkningsutvecklingen i Malung 1750-1850 i: Skinnarebygd* 1993, s. 64 ff

Höjeberg, Pia *Jordemor: barnmorska och barnaföderska. Barnafödandets historia i Sverige* 3. omarb. uppl. Stockholm 2011

Jerlov, Emil *Barnmorskeläroanstalten i Göteborg 1856-1956* Göteborg 1957

Julin, Lena *Barnmorskor 1897 : en undersökning av barnmorskornas livs- och arbetsvillkor i Falu provinsialläkardistrikt* Högskolan Falun 2005

Levander, Lars *Barnavård i Övre Dalarne vid 1800-talets mitt* Stockholm 1946

Malung : ur en sockens historia I-IV, Malung 1977, spridda uppgifter

Norrman, Ragnar *Prästerna och vaccinationen : en regional undersökning avseende Uppsala län 1811-1820 i: Kyrkohistorisk årsskrift* 1979. s. 100-131

Oljelund, Thea *Allt fler pappor vill vara med om hustruns förlossning i:*

Året Runt nr 5 1966

Olofsson, Bengt *Pigg som en mört, flink som en ung flicka* Falu Kuriren 8/12 1984

Ordbok över folkmålen i Övre Dalarna (OÖD), Uppsala 1961-

Sjögren, Josef *Frögeliussättlingar* Malung 1957

Svenska barnmorskor Huvudredaktör Birger Lundqvist. Stockholm 1940

Thulin, Lars "*Om koppors ympande*" – ett vaccinationens förstadium i 1700-talets Sverige i: Nordisk medicinhistorisk årsbok 1981, s.59-73

Öberg, Lisa *Barnmorskan och läkaren : kompetens och konflikt i svensk förlossningsvård 1870-1920* Stockholm 1996

Barnmorskeläroanstalten i Stockholm. Matriklar m.m. 1760-1960

Barnmorskestyrelsen i Kopparbergs län. Protokoll och brevkoncept 1920-1941

Förste provinsialläkarens årsberättelse öfver Helso- och sjukvården inom Kopparbergs län 1891-1949

Hälso- och sjukvårdsberedningens protokoll 1941-1951

Kommunalnämndsprotokoll från Malung 1863-

Malungs kommunalstämma. Protokoll 1863-

Svenska kyrkböcker på Internet

Medicinhistorisk databas / Linköpings universitet